

„Mi bomo položili svoj vinar k zakladu svetovne umetnosti le tedaj, kadar bomo napregli vse svoje sile za razvoj svoje domače ruske umetnosti, to je, kadar bomo z dovršenostjo in popolnostjo, ki sta nam mogoči, predočili in izrazili moč in smisel naših narodnih prizorov, naše ruske prirode in človeka našega sedanjega življenja in naše preteklosti, naše sanje in misli, naše upanje in vero in ko bomo mogli v naših čisto narodnih proizvodih pokazati vse, kar je večno-neminljivega.“

To široko in narodno razumevanje umetnostnih nalog je Vasnecov provodil ves čas svojega plodovitega življenja v svojih delih in vložil vanj toliko globoke silne ljubezni, kolikor navdušenja, mojstrstva in smelosti. On ni hodil po že uglajeni cesti, ampak je šel čisto svojo pot: on nam je prvi pokazal na svojih slikah oni polpravljčni, polpozabljeni, čarobni in veličastni kraj ruskih narodnih junaških pesmi, pripovedek in pravljic, ki še blesti semtertja iz pozabljenosti v spominih preprostega naroda iz okrajev velike Rusije, oddaljenih od svetovne omike.

Kdor je videl le enkrat ogromne slike Vasnecova: „Trije bogatyrji (vitezi)“, „Ilja Muromec na razpotji“, „Polje bitve“, ta jih ne pozabi nikoli več. Izvirno zamišljene, čeprav tehnično bolj slabe so tudi „Tri vasi podzemeljskega carstva“, „Preproga — samolet“, „Ivan-Carevič na sivem volku“ in druge, ki so pri prvi razstavi povzročile celo burjo sporov za in proti in ki so začetek cele šole poznejšega pravljničnega genrea. Iz tega bo ostala večno prekrasna njegova „Alenčica“, ki toguje na pisani skali nad temnim tolmunom, — pod senco znanih ruskih „brez belodebelnih“. Ravnotako prekrasne so tudi še premalo znane risbe v albumu Mamontovskega gledališča za predstavo „Sneguljčice“. V teh njegovih biričih, popotnih pevcih, otrocih v Sneguljčici in Lelji je toliko značilnega, smešnega, polnega življenja in tipično ruskega.

A to še ni vse. Prvo umetniško in po obsegu veliko delo so njegove freske na stenah „Zgodovinskega muzeja“ v Moskvi: slike iz življenja naših prednikov v kamnati dobi. S temi slikami se je Vasnecov proslavil. In ko so iskali slikarja za novo kijevsko stolnico svetega Vladimira, je profesor A. V. Prahov, ki je vodil to stavbo, izbral ravno Viktorja Mihajloviča.

Stenske slike Vladimirske stolnice so največje in poleg „Sodnega dneva“ v Malcevski tovarniški cerkvi najdovršenejše delo ne samo ruske narodne, ampak najbrž tudi svetovne nabožne umetnosti. Emil Zola je nazval Vasnecovsko Mater Božjo „prvo izmed vseh Madon sveta“. Samo kdor je bil kdaj v Kijevski Vladimirski stolnici, lahko oceni vso veličastnost slik in genij mojstra. Pet let je delal neprenehoma in nazadnje je bil ustvarjen ta spomenik „večni in neverljivi“ — ta bogati ruski narodni prinos v zakladnico svetovne umetnosti, o kateri je sanjal V. M. Vasnecov v začetku svojega umetniškega delovanja.

Petruška.

Car Emin, Viktor, Pod sumnjom. Roman iz tridesetih godina. Zagreb, Matica Hrvatska, 1918. 210 str.

Car Eminov roman „Pod sumnjom“ stoji z eno nogo v preteklosti, v dobi predmarčnega absolutizma in v začetku narodnostnega prebujanja, z drugo pa še bolj krepko v sedanjosti, tako da bi človek mislil, da gleda sliko današnjih razmer, ako čita stavek: „Ima doista u nama nešto na pola gradjeno, nedovršeno. A ne samo u nama, već i na svoj ovoj našoj zemlji“ (str. 29). V

↑ In tak človek - starček - nmo

bodočnost je meril roman tedaj, ko je bil napisan (ležal je že l. 1917. pri Matici Hrv.), danes, ko ga je Matica izdala, nam je takratna od malokoga verovana bodočnost postala realna sedanost, samo ožja, ko sen popa Andre „od Soče do Carigrada“ in ob polaganju temelja nismo zadeli ob „nekaj trdega, ob vero“, kakor se boji Lucijo, ampak ob imena, prestiž in ob nekatere razrušene „velike“ sanje.

V prvem delu romana prevladuje ljubezen, ki vede ženo v naročje moža brez obzira na smrtno kazen, s katero preti kruti predmarčni paragraf o karanteni. S tem od ljubezni diktiranim korakom pa spravi svojo ljubezen in svoje poštenje v nizkotno sumničenje. Ob tej trpeči ljubezni prevede Car roman komaj vidno na polje narodnega prebujenja in zanosa ilirskih dni. Oba motiva izzvenita v priljubljen, nekoliko romantično-sentimentalen akord solnčnega upanja in pričakovanja luči, ki jo naj prinese bodočnost s seboj.

Roman „Pod sumnjom“ ima par lepih strani, ki ga dvigujejo precej visoko nad nivo Car-Eminovih prvih romanov, ki niso bili literarni, ampak zabavna lektira z lokalno-patrijotično barvo. Prevsem nudijo užitek psihološke finese v ljubezni njegovih oseb in posebni žar južnega, primorskega temperamenta, ki drhti in trepeti nad to ljubeznijo. Razen tega se je Car jako spretno izognil nevarnosti, kateri lahko podleže pisatelj zgodovinskih političnih romanov, namreč, da zagazi v politične tirade in da z umetniškega romana pade na stopnjo boljšega političnega uvodnika. Car se je tej nevarnosti izognil boljše, ko na pr. Bartsch. Pri njem je ves predmarčni absolutizem koncentriran v nečloveškem zakonu o karanteni in v preganjanju „prokletih karbonarov“. Toda i nečloveški paragraf stopa v primerno oddaljeno ozadje za ljubezen in preganjanje revolucionarcev se skriva za njihove cilje in ideale. To vpliva zelo blagodejno, posebno pri dobi, ki je že sama na sebi dovolj razvpita, tako da bi nadaljno razvpitanje čutili kot moteče.

Motijo pa v romanu nekatere posameznosti, ki ponekod kvarijo celotni vtis. Ako se človek uživi v umetniško pripovedovano idilo ponočne vožnje po morju z vso čarobnostjo tišine in zvezd, ki spreminjajo morje v drugo nebo, pa naenkrat zadene ob salonski kompliment o angelu in očeh-zvezdah, vpliva to kakor curek mrzle vode, vkljub olajševalnemu momentu, da te komplimente govori v tridesetih letih prošlega stoletja mož, ki se je šele pred kakim dnevom poročil. No, v tem se mogoče kaže samo stilistična „romantična ironija“ pisateljeva. Enako nemilo dirnejo človeka razpravljanja, ki ležijo v območju moderne podedovalne teorije, ki jo sicer dandanes lahko najdemo v ustih vsakega inteligenta, ki pa je za tedanjo dobo pač preveč moteč anahronizem. In končno se nihče ne bo brez oporekanja sprijaznil s Carovo osebo aktuarija Jereba. Ne mogoče zaradi tega, ker je Jerebov stari oče „vlival nekje na Kranjskem zvonove“, saj sami vemo, koliko birokratizma smo Slovenci posojevali doli na jug, ampak zaradi tega, ker je Jereb v tem romanu samem mnogo premalo birokrat, da bi odobraval mržnjo, s katero je okrožena njegova osebnost. Jereb kaže v svojem birokratizmu sicer dovolj konservativnosti in omejenega spoštovanja do svete osebe Njegovega Veličanstva, da bi se res lahko napravila iz njega figura, vredna zasmehljivega pomilovanja, toda premalo zavedne brezobzirnosti in trdosti in sploh vsega, kar daje besedi „birokrat“ njen pomen, da bi se mogla priznati antipatija kot upravičena. Moralist bila hko napisal ob osebi aktuarija Jereba dolga poglavja z refleksijami o da-

našnjem funkcioniranju državnega aparata in morebiti bi si celo zaželel nekoliko moderniziranih in še nekaj bolj konsekventnih Jerebov.

Dr. G. Čremošnik.

Župančič med Nemci. Ignacij Rebusu je v „Neue Wege. Blätter für religiöse Arbeit —“ Basel, R. G. Zbinden, X. Jg. 1916, str. 333 priobčil nemški prevod Župančičeve „Tisti“ (Lj. Zvon, 1916, str. 193). Za karakteristiko prevoda bo zadoščal prvi stavek: „Jener, der all unsere Dinge segnet — wann löst er sich aus unserem Boden?“

Zvon 3

== NOVE KNJIGE. ==

Uredništvo je prejelo v oceno sledeče knjige (z zvezdico () označene knjige so natisnjene v cirilici):*

Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaje Zgodovinsko društvo v Mariboru. Urejuje Fr. Kovačič. XV. letnik. Snopič 1—4. V Mariboru 1919. Tiskala tiskarna sv. Cirila. 164 str. Letna udnina 10 K.

Kamničan. Izšel o priliki proslave 50letnega obstoja Narodne čitalnice v Kamniku 7. septembra 1919. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. F. 6 str.

Kassowitz-Cvijić, Antonija. Vatroslav Lisinski u kolu Ilira. Zagreb 1919. Izdala Matica Hrvatska. 276 str. Cena 18 K, za člane 16 K.

Kovačič Antun. U registraturi. Roman. Drugo izdanje. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje „Matice Hrvatske“. 373 str. Cena 14 K, za člane 12 K.

Melik Anton. Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. I. zvezek. V Ljubljani. Založila „Tiskovna zadruga“. 228 str. 10 K. (Pota in cilji I).

Milčinović Andrija. Mali ljudi. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 94 str. Cena 6 K, za člane 5 K.

Pisci, Noviji slovenski. Životopisi i izbor tekstova. Priredio Fran Ilešić. Zagreb 1919. Izvanredno izdanje „Matice Hrvatske“. 274 str. Cena 10 K, za člane 8 K.

Predavanja, Pučka. Izdaje jugoslavenski akademski klub „Tomislav“ u Varaždinu. Varaždin 1919. Sv. 1. (Korist gospodarskih zadruga.) 24 str. 1 K.

[Rožič Valentin]. Slovenski Korotan. Sestavil dr. Moravski. Izdalo in založilo Slovensko zgodovinsko društvo za Koruško. 1919. Natisnila tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu. 84 str. 4 K.

Shakespeare, William. Kralj Lear. Tragedija u pet činova. Preveo Milan Bogdanović. Zagreb, 1919. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 195 str. 8 K, za člane 7 K.

Vjesnik, književni. Bibliografski list. Izdaje knjižara St. Kugli. Zagreb. Ureduje Dr. Vladimir Prestini. Tečaj XVI. Izhaja vsak mesec in stane do konca leta 4 K.